

Sygn. akt III AUa 397/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)
	sędzia Jerzy Sieklucki sędzia (del.) Jacek Chaciński

po rozpoznaniu w dniu 9 września 2020 r. w Lublinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy B. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o rekompensatę z tytułu pracy w szczególnych warunkach

na skutek apelacji B. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 30 stycznia 2020 r. sygn. akt VI U 1504/19

oddala apelację.

Jacek Chaciński Krzysztof Szewczak Jerzy Sieklucki

Sygn. akt III AUa 397/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 września 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznał B. K. emeryturę, ustalając jej wysokość na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i jednocześnie odmówił wnioskodawcy przyznania tego świadczenia z rekompensatą z uwagi na nieudowodnienie przez ubezpieczonego 15 - letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniu od tej decyzji B. K. podnosił, że organ rentowy nieprawidłowo odmówił mu przeliczenia świadczenia wraz z rekompensatą uznając, że nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Do okresu tego powinien zostać zaliczony również okres zatrudnienia od 1 stycznia 1976 r. do 30 kwietnia 1981 r. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się jego oddalenia argumentując jak w decyzji.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił odwołanie wnioskodawcy. Swoje rozstrzygnięcie Sąd oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

B. K. urodzony w dniu (...), w dniu 10 lipca 2019 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o przyznanie prawa do emerytury z rekompensatą. Zaskarżoną decyzją organ rentowy przyznał ubezpieczonemu emeryturę od 1 lipca 2019 r. Wysokość świadczenia została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i wyniosła 2.989,01 zł brutto miesięcznie. Organ rentowy odmówił przyznania rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych, ponieważ wnioskodawca na wymagane 15 lat pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, udowodnił jedynie 13 lat, 1 miesiąc i 8 dni. Za okres pracy w szczególnych warunkach organ rentowy nie uznał okresu zatrudnienia wnioskodawcy od 2 września 1974 r. do 31 grudnia 1975 r. w Zakładzie (...), ponieważ wykazane w świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych stanowisko - kierowca ciągnika jest niezgodne ze stanowiskiem wykazanym w wykazie A dział VIII poz. 3 pkt 1 Zarządzenia Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej - kierowca ciągnika kołowego, a wykazany charakter zatrudnienia nie został określony ściśle według wykazu, działu i pozycji rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że w okresie od 2 września 1974 r. do 31 grudnia 1975 r. B. K. zatrudniony w (...) Zakładach (...) w W. na stanowisku kierowcy ciągnika pracował jako kierowca traktora, zajmując się transportem owoców i warzyw, a zimą transportem produkowanego w zakładzie wina. Sporadycznie zajmował się załadunkiem i wyładunkiem towarów. Pracował co najmniej 8 godzin dziennie. Następnie w okresie od 1 stycznia 1976 r. do 30 kwietnia 1981 r. ubezpieczony zatrudniony był w Przedsiębiorstwie (...) w Oddziale w T. jako kierowca, nadal zajmując się transportem owoców i warzyw, a zimą transportem produkowanego w zakładzie wina i napojów. Jeździł wówczas samochodem ciężarowym marki J. i wywrotką o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Przewoził materiały sypkie, budowlane oraz owoce, warzywa, napoje i wino. Pracował co najmniej 8 godzin dziennie.

Stan faktyczny w sprawie został ustalony przez Sąd Okręgowy na podstawie wiarygodnych zeznań wnioskodawcy, świadków B. G. i Z. K. oraz dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych i aktach rentowych ubezpieczonego.

Powołując się na treść art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2018 r., poz.1924) w zw. z art. 184 i 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018r., poz.1270), Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi na ziszczenie się negatywnej przesłanki prawa do rekompensaty tj. nabycie przez wnioskodawcę prawa do emerytury. Podniósł, że rekompensata nie przysługuje każdemu ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym niezależnie od realizacji takiego uprawnienia. Z definicji rekompensaty wynika bowiem, że celem wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się piętnastoletnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, czyli zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy emerytalnej, jak i emerytury pomostowej.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca w okresie od 2 września 1974 r. do 31 grudnia 1975 r. na stanowisku kierowcy ciągnika oraz od 1 stycznia 1976 r. do 30 kwietnia 1981 r. na stanowisku kierowcy wykonywał prace w warunkach szczególnych wymienione w wykazie A, dziale VIII poz. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze tj. prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych oraz prace wymienione w wykazie A, dziale VIII, poz. 2 tj. prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów.

Biorąc pod uwagę fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych w oparciu o treść art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez okres ponad 15 lat mieszczący się przed dniem 31 grudnia 2008 r. oraz dodatkowo już na dzień 1 stycznia 1999 r. posiadanie przez ubezpieczonego okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze ponad 25 lat, ubezpieczony w 2014 r. (w wieku przekraczającym 60 rok życia) mógłby skutecznie ubiegać się o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych, przy odpowiednim zastosowaniu zarówno art. 184, jak i art. 184 w związku z art. 46 ustawy emerytalnej. Nie utracił więc możliwości nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Hipotetyczny brak dotychczasowej realizacji tego prawa, czyli nie złożenie wniosku o wcześniejszą emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach jest dla warunku negatywnego rekompensaty bez znaczenia, ponieważ ubezpieczony nie poniósł szkody przez działania ustawodawcy zmieniającego system emerytalny.

Tym samym Sąd I instancji uznał, że B. K. nie spełnił warunków koniecznych do przyznania prawa do rekompensaty na podstawie art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych. Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Apelację od tego wyroku wywiódł B. K., zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

- art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej przez niewłaściwe zastosowanie i błędną subsumcję do stanu faktycznego niniejszej sprawy, w sytuacji, w której nie ustalono zaistnienia wszystkich wymaganych warunków niezbędnych do nabycia przez niego uprawnienia emerytalnego określonego w tym przepisie;

- art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że doszło do ziszczenia się przesłanki negatywnej w postaci nabycia przez niego prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, podczas gdy do takiego nabycia w istocie nie doszło z uwagi na brak spełnienia przez niego wszystkich wymaganych prawem warunków;

- art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych przez jego niezastosowanie wynikające z uznania, że nie spełnia warunków do uzyskania prawa do rekompensaty, podczas gdy z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynika jednoznacznie, że spełnia wszystkie pozytywne przesłanki nabycia tego prawa i nie występuje przesłanka negatywna niwecząca to nabycie.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie jego odwołania i zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu apelant podniósł, że Sąd Okręgowy na jego korzyść rozstrzygnął sporną przesłankę posiadania 15 - letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, która to okoliczność stanowiła podstawę do wydania zaskarżonej decyzji z dnia 2 września 2019 r. Argumentował, że mimo legitymowania się w dniu 31 grudnia 2008 r. 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach, przypadającym zarówno przed dniem 1 stycznia 1999 r., jak i 1 stycznia 2009 r. oraz 25-letnim łącznym okresem składkowym i nieskładkowym, nie osiągnął jednocześnie na ten dzień, tj. (...), wymaganych 60 lat. W dniu(...) ukończył dopiero 54 lata. Gdyby ubiegał się o przyznanie wcześniejszej emerytury, odmówiono by mu jej przyznania, z uwagi na nieosiągnięcie wymaganego wieku. W roku 2014 nadal pozostawał w stosunku pracy, bowiem jego sytuacja życiowa i finansowa nie pozwalała na przejście na wcześniejszą emeryturę. Gdyby wówczas przeszedł na emeryturę, w oparciu o art. 184 ustawy emerytalnej, świadczenie byłoby znacznie niższe. W ocenie skarżącego nie została tym samym spełniona negatywna przesłanka przyznania mu rekompensaty, przy jednoczesnym spełnieniu ku temu wszystkich przesłanek pozytywnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna i z tych względów podlegała oddaleniu.

Ustalenia Sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. W tej sytuacji nie zachodzi potrzeba powtarzania ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 227/03, LEX nr 585855; z dnia 20 maja 2004 r., II CK 353/03, LEX nr 585756; z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, LEX nr 518138; z dnia 27 kwietnia 2010 r., II PK 312/09, LEX nr 602700).

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że wnioskodawca w okresie od 2 września 1974 r. do 31 grudnia 1975 r. oraz od 1 stycznia 1976 r. do 30 kwietnia 1981 r. wykonywał prace w warunkach szczególnych wymienione w wykazie A, dziale VIII poz. 3 oraz w dziale VIII, poz. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W ocenie apelanta wyrok Sąd Okręgowy jest nietrafny z uwagi na naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej oraz art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych. Podnoszone zarzuty należy uznać za bezzasadne.

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, tekst jedn. ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1924, tekst jedn.) stanowi, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 21 ust. 2 ustawy). Jednocześnie z definicji ustawowej rekompensaty wskazanej w art. 2 pkt 5 wynika, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Świadczenie może zostać przyznane ubezpieczonym, którzy nie mogli nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, bowiem nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Celem przepisu art. 2 pkt 5 jest przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogli skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Tym samym nie dotyczy on ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Dodatkowo regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych stanowiącego w ust. 1, że pozytywną przesłanką nabycia prawa do rekompensaty, jest legitymowanie się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednocześnie w ust. 2 tego artykułu wymienia przesłankę negatywną, stanowiącą, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy prowadzi więc do wniosku, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalno-rentowej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie

dotychczas obowiązujących przepisów stanowi bowiem szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2019 r., III UK 119/18, Legalis nr 1935445; z dnia 16 maja 2018 r., III UK 88/17, Legalis nr 1823934).

Podnoszony przez apelanta zarzut, że spełnia warunki do przyznania mu rekompensaty, ponieważ nie złożył w 2014 r., po ukończeniu 60 lat, wniosku o emeryturę, należy uznać za chybiony. Mimo niewystąpienia z takim wnioskiem ubezpieczony, w dniu w którym ukończył 60 lat tj. (...), nabył prawo emerytury ex lege, spełniając wówczas wszystkie ustawowe warunki. Ponoszona przez apelanta okoliczność, że świadczenie, które by mu wówczas przyznano w oparciu o art. 184 ustawy emerytalnej, byłoby znacznie niższe, niż to które mu przysługuje po przepracowaniu kolejnych pięciu lat, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie niniejszej.

Jak wskazano powyżej rekompensata jest bowiem odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i które równocześnie utraciły możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Świadczenie to nie przysługuje osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o świadczenie. Należy bowiem zauważyć, że nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy, z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach). Decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny. Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa, nie można bowiem utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty. Złożenie wniosku nie jest warunkiem nabycia prawa do emerytury, które następuje z mocy ustawy bowiem wniosek stanowi jedynie żądanie realizacji prawa wykreowanego ex lege (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11, Legalis nr 327887; uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, Legalis nr 26830; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, Legalis nr 177963; uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, Legalis nr 26830).

Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił, że skarżący faktycznie legitymował się wynoszącym 15 lat okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach, w całości przypadającym w czasie przed dniem 1 stycznia 1999 r. W tym okresie tym miał także ponad 25-letni łączny okres składkowy i nieskładkowy. Dlatego ubezpieczony po osiągnięciu 60 lat życia, co nastąpiło w dniu (...), nabył prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalno-rentowej. Z tych względów B. K. spełnił negatywną przesłankę prawa do rekompensaty przewidzianą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych.

W konsekwencji powyższych rozważań, nietrafny okazał się więc zarzut obrazy przepisów prawa materialnego tj. art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2018 r., poz. 1270 tekst jedn. ze zm.) oraz art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2018 r., poz. 1924). Sąd Okręgowy, zasadnie stwierdził, że ubezpieczony B. K., z uwagi na ziszczenie się negatywnej przesłanki wskazanej w art. 21 ust. 2 powołanej ustawy o emeryturach pomostowych, nie spełnił warunków do przyznania rekompensaty.

Reasumując, Sąd Apelacyjny nie znalazł przesłanek do zakwestionowania orzeczenia Sądu I instancji.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.